

מחיית עמלק בזמנו בהלכה ובהשקפה

1. גמרא מגילה דף ו ע"א-ב: אמר רבי יצחק מאי דכתיב אל תתן ה' מאויי רשע זממו אל תפק ירמו סלה. אמר יעקב לפני הקדוש ברוך הוא רבוננו של עולם אל תתן לעשו הרשע תאות לבו זממו אל תפק זו גרממא של אדום שאלמלי הן יוצאין מחריבין כל העולם כולו רש"י שם: גרממא - שם מלכות, והיא מאדום. הגהות יעב"ץ מגילה ו ע"ב:רש"י ד"ה גרממא שם כו'. נ"ב כמדומה ר"ל גרממא היא אשכנז שלנו:

2. גמרא יומא דף י ע"א: ופרסאי מנא לן דמיפת קאתו דכתיב בני יפת גמר ומגוג ומדי ויון ותבל ומשך ותירס גומר זה גרממא מגוג זו קנדיא מדי זו מקדוניה יון כמשמעו. הגהות הגר"א שם: גרממא. צ"ל גרממא.

3. מהרש"א ח"א מגילה שם: זו גרממא של אדום כו', בפ"ק דיומא אמרינן גומר זה גרממא כו' וגומר מבני יפת היה ואפשר דמשום הכי קאמר זו גרממא של אדום כו' ולא אותה גרממא דה' גומר דמבני יפת היה ובאותה דשל אדום שאלמלא...

4. נגעים פרק ב משנה א: בהרת עזה נראית בגרמני כהה, והכהה בכושי עזה. אליהו רבה שם: בגרמוני. זה איש מבני גומר כדאמרינן ביומא גומר זה גרממא וגרסינן גרממא וכ"ה בילקוט. והוא שבני נח דרים בג' רוחות העולם שם במזרח יפת בצפון חם בדרום ומפני שהחמה בדרום נמוך הוא מאד בני אדם הדרים שם שחורים וכוש הוא מבני חם ודר בסוף דרום הלכך הם שחורים ביותר מחמת השמש ובני יפת הם דרים בצפון ורחוקים הם מהשמש הלכך הם לבנים וגומר דר בסוף צפון הלכך הם לבנים ביותר.

5. רמב"ם הל' מלכים פרק ה הלכה ד-ה: מצות עשה להחרים שבעה עממין שנאמר החרם תחרימם, וכל שבא לידו אחד מהן ולא הרגו עובר בלא תעשה שנאמר לא תחיה כל נשמה, וכבר אבד זכרם.

הלכה ה

וכן מצות עשה לאבד זכר עמלק, שנאמר תמחה את זכר עמלק, ומצות עשה לזכור תמיד מעשיו הרעים ואריבתו, כדי לעורר איבתו, שנאמר זכור את אשר עשה לך עמלק, מפי השמועה למדו זכור בפה לא תשכח בלב, שאסור לשכוח איבתו ושנאתו.

6. ס' הררי קדם ע' שי"ד: אך שמעתי פעם מפי אבא מרי הגר"מ זצ"ל, שכל אומה המתנכלת לכלות את כנסת ישראל הופכת ע"פ הלכה לעמלק, והיינו שנצטוונו בענין מחיית עמלק בשתי מצוות האחת למחות את זכרו של עמלק כדכתיב בפרשת כי תצא מזה תמחה את זכר עמלק, והיא מצוה המוטלת על כל אחד ואחד למחות על אחד מזרעו של עמלק, והשנית להלחם בעמלק בתורת עם וכדכתיב בפרשת בשלח מלחמה לה' בעמלק מדור דור, דהיינו שכל הציבור מחוייבים להלחם בעם העמלקי, ומצוה זו אינן רק בזרע עמלק, אלא בכל אומה שעומדת עלינו לכלותנו או מצווים להלחם בה והיא מלחמת מצוה, משא"כ מצות מחיית עמלק שעל כל יחיד ויחיד האמורה בפרשת כי תצא אינו אלא על זרע עמלק בלבד... וזהו שלא כתב הרמב"ם כבל"ה דבכר אבד זכרם של עמלק. משום דבאמת דין מלחמת עמלק עדיין קיים בכל אומה אחרת הזועמת לכלותנו

כתבי הגר"ד סאלווייצ'יק, ר"י בריסק ירושלים, ישורון ח', ע' שע"ח: ברור ופשוט דהמ"ע של 7.
מחיית עמלק הוא רק **על העם של עמלק עצמו**, היינו אלה שהם יוצאי חלציו של עמלק בנו של אליפז.
והנה יש שהדפיסו בשם מרן הגר"ח זצ"ל, שאמר דהמ"ע של מחיית עמלק אינו רק על זרע עמלק בלבד, אלא גם על כל אותן הרשעים שבכל הדורות הנלחמים כנגד ה' ועמו והולכים בדרכו של עמלק. שגם הם בכלל המ"ע לאבד את זכר עמלק. והוסיפו בשמו דמשו"ה לא כתב הרמב"ם גבי המ"ע של מחיית עמלק **"וכבר אבד זכרם"**, וכמו שכתב גבי ז' עממין, דגם היום שייכת מצוה זו. **ודברים אלו אסור לאומרן ואסור לשומען**, דברור דהמ"ע של מחיית עמלק היא דוקא על זרע עמלק שיצאו מעמלק בנו של אליפז בן עשו.

מלבי"ם שמות י"ז י"ד: ויאמר ה' אל משה כתוב זאת זכרון בספר. מפני שמלחמת עמלק היו לה. 8.
שני ענינים: א. מה שבא מצד משטמה שיש לו על ישראל ורצה להשמידם ולאבדם, ב. מה שבא ללחום נגד ה' ושמו הגדול. ובמשנה תורה צוה על זכירת מעשה עמלק מצד איבתו השמורה לישראל כי כל צוררי ישראל רצו בשלול ממונם או לכבשם לעבדים, והוא חשב למחות כל זכר למו וע"כ צוה לישראל למחות את שמו...נגד מה שהיה מגמתו לנאץ שם ה', ונגד מה שלחם עם ה'. **אמחה את זכר עמלק** - יבא עת לעת"ל שאני בעצמי אמחה את זכר עמלק, וזה יהיה לעת"ל, ורמז ג"כ שבכל דור ודור יעמדו צוררי ישראל להשמידם וצוררי ה' ומכחישי שמו, שכלם שורש פורה ראש ולענה מעמלק, ובאחרית הימים 'ישמידם מתחת שמי ה'.

הגר"א ווסרמן זצ"ל: מאמר אומר אני מעשי למלך. קובץ מאמרים. והנה רז"ל מסרו לנו מפתח 9.
לכל סיפורי התורה "מעשה אבות סימן לבנים" וא"כ גם מעשה עמלק סימן לזרעו ונמצינו למדין מזה. כי העושים להכעיס הן מזרע עמלק. **ושמעתי מהקדוש בעל ח"ח ז"ל אודות היעווסעקיס בזה"ל. "בייא מיר איז ברור. אז זייא זיינען פון זרע עמלק."** וז"ל הגר"א באבן שלמה, פרק חבלי משיח הערב רב דבוקים מאד בישראל. וישראל לומדים ממעשיהן. ממ"ש ויתערבו בגוים וילמדו ממעשיהם. והם העשירים עליזי גאווה וכו', וא"א להפריד הע"ר רק ע"י קושי הגלות ה' מיני ע"ר יש בישראל וכו', ובעלי מחלוקת הם גרועים מכולם. והם נקראים עמלקים. ואין ב"ד בא עד שימחו מן העולם וכו'. עמלקים הם ראשי ישראל בגלות ועליהם נאמר היו צריה לראש וכל עזי פנים ורשעים שבדור. הם מגלגול נשמתן של ע"ר ובני קין. וכו' וזה מרומז במ"ש. וישם את השפחות וילדיהן ראשונה. הם הע"ר שהם ראשי העם. ואת לאה וילדיה אחרונים הם הע"ה הטובים שהם כפופין תחת הע"ר. ואת רחל ואת יוסף אחרונים. אלו ת"ח שהם שפלין מכל וכו', והע"ר הם גרועים מעכו"ם שישראל נמשכין אחריהם. שרואין שהשעה משחקת להם. וזהי סיבת אריכת הגלות עיי"ש.

10. העמק דבר שמות פרק יז פסוק יד: אלא הענין דכמו שהיה מלחמת אמרפל וחבריו על אברהם אבינו ביחוד כמו שנתבאר מדיוק המקראות בס' בראשית, והוא משום שידעו שעל ידו נעשה עין משפט, היינו להוריד השגחה עליונה ע"פ המעשים, כך מאז יצאו ישראל ממצרים ומוכן היה לקבל את התורה, הרע לאוה"ע ביותר, ועמלק הוא ראשית גוים השונא את ההשגחה תכלית שנאה. והבטיח הקדוש ברוך הוא כי תגיע שעה שימחה זכר עמלק, היינו תכלית תעודתו, שתהיה הליכות הטבע חפשי בלי השגחה לפי מעשים, זה הרצון יהי נשכח מאוה"ע והיה ה' למלך על כל הארץ, וזהו ימות המשיח שיגיע ב"ב.

